

Tegenmacht tegen de zelfbewust oprukkende Islam: het christelijk geloof lijkt op de weg terug

Posted on 10 mei 2025 by Bart Jan Spruyt

'We hebben een paus.' Een kleine, vriendelijke Amerikaan zelfs, die nu al alom in de media als een anti-Trump wordt gepresenteerd. Waarom is de verkiezing van deze herder van een immense kudde van zo'n groot geopolitiek en maatschappelijk belang, en dat niet alleen voor zijn eigen schapen?

Die kudde heeft wereldwijd een omvang van 1400 miljoen mensen, waarvan er zo'n 40 miljoen in de Verenigde Staten wonen. Amerika is het land van herkomst van Robert Prevost (69), die als paus de naam Leo XIV heeft aangenomen en zich daarmee bewust in de christelijk-sociale traditie van de Rooms-Katholieke Kerk plaatst. Leo XIII was immers de paus die eind negentiende eeuw de encycliek *Rerum Novarum* uitvaardigde en daarmee voor sociale rechtvaardigheid in een door de Industriële Revolutie ontwrichte samenleving pleitte. Heel erg Amerikaans is Leo XIV niet, het minst Amerikaans van alle kardinalen wordt zelfs van hem gezegd.

Hij komt weliswaar uit Chicago (‘*pope Bob from Chicago’*, noemt Rod Dreher hem in een interessante substack), maar is de zoon van een vader met Franse en Italiaanse wortels en een moeder met een Creoolse achtergrond. Hij spreekt zes talen en werkte bijna twintig jaar in Peru, eerst als missionaris, later als bisschop. Hij heeft ook een Peruaans paspoort. Sinds september 2023 was hij kardinaal, benoemd (‘gecreëerd’) door zijn voorganger Franciscus.

Nederigheid en herderschap

De verwachting is dat hij de koers van zijn voorganger zal bestendigen. Hij presenteert zichzelf, met een citaat van de kerkvader Augustinus, als ‘een christen *met* jullie en een bisschop *voor* jullie’. Daarmee lijkt hij een bepaalde nederigheid en het herderschap te willen accentueren, twee kwaliteiten waarmee ook Franciscus zich onderscheidde. Net als hij wil hij niet de paus van de clerus en de kerkelijke hiërarchie zijn, maar een stem geven aan de gewone gelovigen (dat heet dan ‘conciliair’).

Die vorige paus had iets impulsiefs, zoals Antoine Bodar al vaststelde, en zorgde met progressieve uitspraken en standpunten voor enige verwarring in zijn kerk. Van Leo XIV hoeven we geen voortzetting van de revolte van Franciscus te verwachten, zo wordt gezegd. Hij is opgeleid als kerkjurist, en zal zich toeleggen op de juridische consolidering van de erfenis van Franciscus: de stabilisator na de visionair, zoals een ingewijde als priester Jan-Jaap van Peperstraten het samenvatte. In Peru moest Prevost al balanceren tussen progressieve bevrijdingstheologen en de orthodox-conservatieve beweging van Opus Dei, en hij wordt een bekwaam bestuurder genoemd.

Voor zover we begrijpen wat dit allemaal precies betekent, is dat natuurlijk vooral van belang voor de kerk en de gelovigen zelf. Maar ook voor wie buiten die kerk staat, is deze benoeming van belang. Niet alleen omdat hij een bepaald politiek profiel heeft gekozen, met kritiek op de immigratiepolitiek van Trump en Vance. Een Paus is niet alleen hoofd van een wereldkerk, maar ook bestuurder van een staatje, sinds 1929 weliswaar van een piepklein staatje (het Vaticaan), maar daarmee toch ook een staatshoofd die tevens de vader van een groot deel van de wereldbevolking is en wiens stem er dus toe doet. En de kerk die hij leidt, is ook een ragfijn georganiseerd, wereldwijd netwerk, met toegang tot alle landen en alle leiders. Het Vaticaan beschikt niet over hard power, maar is een soft power van

betekenis.

Vandaar dat op de begrafenis van de vorige paus wereldleiders van alle continenten aanwezig waren, van Trump en Zelensky tot Macron, Milei, Von der Leyen, Scholz, Starmer, Guterres en Costa. In de marge van die begrafenis had zelfs een diplomatiek overleg tussen Trump en Zelensky plaats. En die diplomatieke rol was al eerder van belang: tijdens de Cuba-crisis van 1962 bijvoorbeeld, toen paus Johannes XXIII met succes opriep tot een dialoog om een oorlog te voorkomen. Paus Johannes Paulus II speelde, met de Amerikaanse president Ronald Reagan, een belangrijke rol bij de val van het communisme. Hij steunde publiekelijk de Poolse vakbondsbeweging Solidarność en bezocht zijn moederland in 1979, ondanks verzet van de leiding van de Sovjet-Unie. Recenter heeft de Rooms-Katholieke Kerk een bemiddelende rol gespeeld bij de grote conflicten in Zuid-Soedan en het Midden-Oosten. Zowel voor als, vooral, achter de schermen speelt de kerk dus een niet te verwaarlozen geopolitieke rol.

Voorzichtige comeback

Het belang van deze kerk en haar leider lijkt intuïtief te worden aangevoeld in de media. Er zat van de week een heuse bisschop aan tafel bij *Bar Laat*, en dat is geen alledaags tafereel. Religie blijkt niet alleen in de geopolitieke verhoudingen nog altijd een factor van betekenis, maar is ook aan een voorzichtige comeback in de samenleving bezig.

Deze kentering bleek bijvoorbeeld met Pasen, toen in Frankrijk meer dan 10.000 volwassenen en ruim 7400 tieners werden gedoopt, een toename van respectievelijk 45 en 33 procent ten opzichte van 2024. Deze nieuwe katholieken zijn in meerderheid (42 procent) tussen de 18 en 25 jaar oud. En ook elders is de trend van een luider worden de christelijke stem in het publieke domein vast te stellen. ‘Als christen geloof ik in de waarheid van Hebreeën 13:14, waar Paulus zegt dat er geen stad op deze aarde is waar we voor altijd thuis kunnen zijn. Daarom kijken we reikhalzend uit naar de stad die voor ons wordt gebouwd in de hemel’, zei de nieuwe Duitse bondskanselier Friedrich Merz vorig jaar op de Katholikentag in Erfurt. ‘Het platte atheïsme verliest in de westerse wereld terrein ten gunste van een herlevende belangstelling voor het christelijk geloof’, stelde een christelijke krant recent hoopvol vast.

In het Westen is lang gedacht dat het eigen atheïsme en de secularisatie van het

leven een wegwijzer voor de rest van de wereld zou zijn. Die rest zou vanzelf volgen, op kortere of langere termijn. Nu lijkt de westerse religieloosheid steeds meer een afwijking van het algemeen menselijk patroon. Hoe deze trendbreuk in het westen precies te verklaren is, is niet zo heel erg duidelijk. In Frankrijk moeten de beelden van een brandende Notre Dame een rol hebben gespeeld. 'Ik was overweldigd, ik voelde dat ik moest bidden', zo citeerde het *Nederlands Dagblad* een 21-jarige Française, opgegroeid in een seculier gezin. 'Ik begon een gemis te voelen en ik zei tegen mezelf dat als ik het nu niet zou doen, ik het nooit zou doen.'

Ook de nadrukkelijke persistentie en presentie van de islam lijkt een rol te spelen. Ayaan Hirsi Ali maakte in 2023 bekend dat ze het atheïsme had afgezworen en het christelijk geloof had omhelsd. Net als haar echtgenoot, de voorheen atheïstische historicus professor Niall Ferguson. Een van hun argumenten was dat het westerse, ongelovige liberalisme te voos is om een tegenmacht te vormen tegen de zelfbewust oprukkende Islam.

Ongeneeslijk religieus

De verkiezing van de nieuwe paus, en alle ongekende publiciteit daar omheen, laten iets zien van de vitaliteit van het christelijk geloof, niet alleen op het geopolitieke toneel, maar in toenemende mate ook weer in de samenleving. De mens, zelfs de westerse, blijkt dan toch ongeneeslijk religieus. Het verklaart de beelden van deze week: hoe grote menigten met diepe ontroering en haast extatisch enthousiasme het aantreden van een nieuwe leider hebben begroet, die zij beschouwen als een vader in hun verweesde levens.

Wynia's Week *verschijnt drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. Doet u weer mee? Kijk* ***HIER****. Hartelijk dank!*